

REDIZING THE TEACHER'S ROLE IN THE LEARNING INNOVATION PROCESS IN PRIMARY CLASSES

REDIMENSIONAREA ROLULUI ÎNVĂȚĂTORULUI ÎN PROCESUL INOVĂRII ÎNVĂȚĂRII ÎN CLASELE PRIMARE

Sorina VETRILĂ, PhD student,
Teacher, IPL „Da Vinci”, Chisinau
ORCID ID: 0000-0001-8047-5273

CZU: 373.3:37.02

DOI: 10.46727/c.27-28-09-2024.p63-69

Abstract: *The article reflects a relevant topic, increasingly circulated in the literature in the field, related to the professional development of teaching staff. This dimension is both a consequence and a result of innovation. Trying new practices allows teachers to pause for a moment and reflect on their teaching practices. Whether their attempts prove successful or not, this gives them the opportunity to strive to improve their teaching practices. Innovation also comes from realizing the advantages of developing their teaching practices, whether this happens through the acquisition of new knowledge during formal training, discussion, peer observation or in any other way.*

Keywords: *innovation, innovation in education, learning innovation, creativity, innovation in education, creative teaching methods*

Actualitatea temei. Educația, în general, este în același timp o lume în sine, dar și o reflectare a lumii, o oglindă a ei, iar lumea actuală este schimbătoare și complexă.

În același timp, educația încearcă nu numai să reflecte schimbările sociale, să reproducă coduri și sisteme de valori, ci să anticipeze schimbările și să aducă viitorul mai aproape. Conștientă de capacitatea sa de a opera cu valorile și codurile unei lumi mai bune, *educația școlară* încearcă și să pregătească pentru ea în modul cel mai eficient. În această acțiune de mare dificultate, rolul cadrului didactic este extrem de important [7, p.88].

La nivelul *Uniunii Europene*, inițiativa *O uniune a inovării* va urmări realizarea, prin implementarea multi-nivel a obiectivelor strategiei. Elementul esențial, „motorul” preconizat pentru această dezvoltare erau performanțele tehnologice și științifice precum și strategiile de implementare a inovării în toate domeniile. Evident că educația a fost și este domeniul vizat de implementarea noilor strategii de „*cercetare - dezvoltare - inovare*” (CDI).

La nivel național, au fost reformulate sistemele de cercetare-dezvoltare și inovare pentru a promova excelența și specializarea inteligentă, prin garantarea existenței unui număr suficient de absolvenți de universități de științe, matematică și inginerie, iar programele școlare de nivel general să fie axate pe **creativitate, inovare și spirit antreprenorial** [2, p.212-213].

Astfel, cadrul didactic (profesorul, învățătorul, educatorul) ca factor de decizie îndeplinește în mod explicit un rol de manager în cadrul procesului de instruire pe care trebuie să-l conducă dintr-o perspectivă sistemică, optimă și strategică. Deciziile sale, luate în acest sens, confirmă poziția sa de învățător-manager.

Perfecționarea managerială a lecției se bazează în mod special pe această nouă ipostază a învățătorului-manager care o înlocuiește pe cea tradițională a învățătorului-executant (al unor decizii luate la niveluri superioare, traduse de el la nivelul clasei) [3, p.195].

Învățătorul-manager este un produs al progreselor înregistrate în teoria educației și a instruirii odată cu pedagogia prin obiective aflată la baza teoriei curriculumului (care a impulsionat și abordarea managerială a activității didactice). Necesitatea elaborării obiectivelor operaționale ale lecției a impus învățătorului noi exigențe deontologice care stimulează inițiativa și **creativitatea sa pedagogică**.

La modul practic, fiecare lecție în învățământul primar este rezultatul unor decizii *inițiale* (de proiectare a obiectivelor), *permanente* (transpunerea obiectivelor în practica didactică a lecției pe tot parcursul acesteia) și *finale* (calificative, caracterizări etc. bazate pe evaluarea gradului în care obiectivele au fost îndeplinite de elevii clasei).

O importanță specială revine deciziilor permanente, luate în timpul lecției în condițiile realizării unei evaluări continue, cu funcție formativă, de reglare-autoreglare a activității elevilor și a învățătorului, a interacțiunii pedagogice dintre învățător și elevi, dintre elevi și învățător. În această ordine de idei vorbim despre *eficiența în învățare*, care se definește prin intermediul atingerii performanțelor, creșterea rezultatelor școlare, atitudinea pozitivă asupra școlii și a învățătorilor, aplicabilitatea cunoștințelor dobândite în contextul realității.

Cercetătoarea din România, G. Pânișoară, în manualul *Psihologia învățării. Cum învață copiii și adulții?* menționează și despre *eficiența actului de predare*, fiind evaluată prin modul în care cunoștințele transmise se pot transfera în abilități și deprinderi pe care elevii le pot utiliza sub forma strategiilor cognitive sau afective în vederea rezolvării unei probleme [8, p.256]. Autoarea argumentează că atunci când analizăm modul în care se atinge succesul în procesul de învățare, este necesar să avem în vedere și exigențele normelor impuse de către școală, pe care elevii trebuie să le respecte. Rezultatele școlare reprezintă o realitate educațională vastă prin care se concretizează consecințele activității didactice asupra elevilor.

Rezumat și discuții. Cu adevărat, se întâmplă din ce în ce mai des în secolul XXI să fie mult mai puțin important ceea ce știi decât ce poți face cu ce știi. Interesul și capacitatea de a crea cunoștințe noi pentru a rezolva probleme noi sunt unicele și cele mai importante deprinderi pe care toți elevii trebuie să le stăpânească azi, prin aplicarea *metodelor inovatoare de învățare în școli* și modul în care acestea transformă educația într-o experiență mai captivantă și relevantă pentru elevi. Toți inovatorii de succes au ajuns să stăpânească deprinderea de a învăța singuri, de a „filtra” informațiile și de a aplica acele cunoștințe în moduri noi [13, p.205].

Școala, instituțiile educaționale au drept scop mai mult crearea unei anumite disponibilități pentru o aprofundare ulterioară, în cadrul unui sistem educațional deschis, suplu, mereu reînnoit. Conform ideilor lui Gh. Stanciu, un lucru este sigur: învățătorii trebuie pregătiți pentru a face față în mod creator unor situații pe cât de complexe, pe atât de schimbătoare. Și ei nu vor putea realiza aceasta dacă vor rămâne marcați de o concepție primitivă cu privire la actul educațional sau robi ai unor „rețete” și „reguli metodice” [10, p.334].

Învățătorii sunt factorii cei mai importanți ai inovării practicii educative și ai reușitei în școala primară, iar faptul că în curând, în mod real, educația „va cuprinde toți oamenii, sub toate aspectele și la toate vârstele, îi obligă pe toți cei angajați în formarea lor la eforturi concertate, responsabilitate lucidă și seriozitate. Este de presupus că în viitor *educația creativ-cognitivă, învățarea inovatoare* vor înlocui definitiv educația tradițională bazată pe învățarea receptiv-reproductivă, care încarcă până la refuz mintea elevilor și studenților cu informații repede depășite și adesea nelegate între ele, conturând o imagine fragmentară a lumii. Formatorul va fi deci o necesitate. În acest context, *abordările inovatoare ale învățării* îi încurajează pe elevi să exploreze și să descopere lucruri noi, să-și îmbunătățească abilitățile de rezolvare a problemelor și de gândire critică. Or, *metodele creative de predare* permit elevilor să învețe în propriul ritm și îi provoacă să facă brainstorming noi modalități de a aborda o problemă în loc să găsească răspunsuri deja scrise în manuale [14].

Fiecare dintre noi, învățătorii, avem abilitatea de a fi creativi și inventivi. Dar problema importantă nu este „Sunt eu inovator?”, ci „Cum sunt eu inovator?”. Ca indivizi, putem avea potențiale egale de inventivitate și totuși putem folosi strategii de abordare diferite pentru a gândi inovator, ne încurajează autoarea manualului *Creativitate și inteligență emoțională*. M. Roco [9, p.220].

Atât în învățământul primar, cât și în cel vocațional, așteptările colective ale cadrelor didactice pentru succesul elevilor au crescut. Aceasta este o tendință înregistrată în aproape toate țările. *Schimbarea propriilor practici de predare și învățare* poate necesita schimbări în ceea ce privește cunoștințele, credințele sau atitudinile care pot necesita o anumită investiție: producerea de

noi cunoștințe, comunicare, facilitarea activităților de învățare de la egal la egal cu diverse moduri. Unul dintre principalele argumente în favoarea *inovației în educație* este că practicile actuale de predare și învățare nu sunt adesea de interes pentru elevii care se plictisesc în clasă și nu investesc în învățarea lor. Din aceste considerente, pentru bunăstarea elevilor, cadrele didactice să îmbunătățească metodele educaționale și să promoveze *inovația învățării*. În unele cazuri, îmbunătățirile slabe ale metodelor didactice se datorează lipsei de ambiție a învățătorilor pentru elevii lor sau credinței că elevii lor nu pot progresa [12, p.13].

În manualul *Părinți străluciți, profesori fascinanți*, autorul A. Cury [4, p.79], menționează faptul că profesorii buni folosesc memoria ca depozit de informație, profesorii fascinanți o folosesc ca suport al artei de a gândi. Dacă această deprindere ar fi promovată de profesori, atunci aceasta ar contribui la dezvoltarea deprinderii de a gândi a elevilor înainte de a reacționa, a expunerii ideilor personale, și nu a impunerii lor, a abilităților de gândire critică, a capacității de dezbateră, de a pune întrebări, de a lucra în echipă.

Educația clasică a transformat memoria umană într-o bancă de date. Memoria nu are acest rol. Așa cum am spus, o mare parte din informația pe care o primim nu va fi depozitată niciodată. Ocupăm un spațiu prețios al memoriei cu informație puțin utilă - și chiar inutilă.

Profesorii buni, elucidează autorul în continuare, folosesc memoria ca depozit de informație, pe când profesorii fascinanți folosesc memoria ca suport al creativității. Profesorii buni parcurg curriculum școlar, iar profesorii fascinanți parcurg și curriculum școlar, dar obiectivul lor fundamental este acela de a-i învăța pe elevi să gândească, și nu să repete informația.

În manualul *Gândirea laterală*, identificăm abordarea pentru învățământului axat pe o *gândire anticipativă*. Atunci când gândim anticipativ, ne explică autorul E. De Bono, mai curând construim ceva nou decât analizăm ceva vechi. Astfel, *inovarea și creativitatea* presupun o gândire anticipativă. Distanța dintre gândirea retroactivă și gândirea anticipativă este într-un totu arbitrară. Nu există o distincție reală, pentru că uneori se poate întâmpla să privim înapoi într-un mod diferit pentru a putea avansa. În general, o descriere creativă poate avea aceeași valoare generativă ca o idee creativă. Atât gândirea retroactivă, cât și gândirea anticipativă urmăresc să aducă modificări, îmbunătățiri și să producă anumite efecte. În practică, gândirea retroactivă este mai preocupată de explicarea efectelor, în vreme ce gândirea anticipativă urmărește mai degrabă producerea lor [5, p.116-117].

În Ghidul metodic pentru cadrele manageriale și didactice *Managementul inovațiilor în educație*, se vorbește despre conceptul *inovația în educație*, ca proces creativ confirmat la nivelul unor produse pedagogice superioare, la nivel de sistem în proiectarea și realizarea reformei învățământului, a unor modele de cercetare fundamentală, specifice domeniului științelor educației, dar și în *practica proiectării curriculare a lecției prin conducerea managerială* a acesteia:

- *organizarea curriculară, administrativă și pedagogică, a resurselor pedagogice* (umane, informaționale, didactico-materiale) existente;
- *planificarea/conceperea curriculară a activității didactice*: scop general al lecției – obiective concrete, operaționale, deduse din scopul general al lecției – metode, tehnici, mijloace didactice – modalități de evaluare inițială, continuă, finală;
- *realizarea-dezvoltarea curriculară a lecției*: evaluare inițială – predare – învățare – evaluare continuă – evaluare finală [12, p. 83].

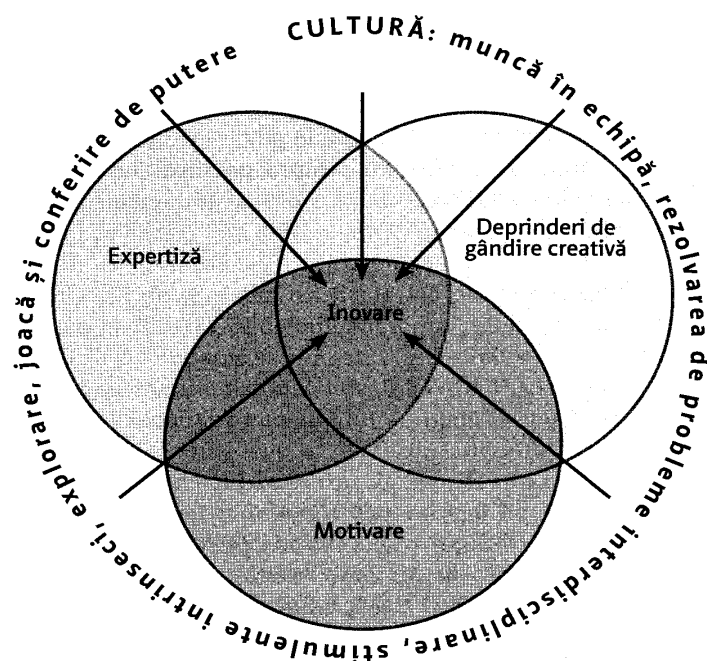
Următorul argument în favoarea învățării inovatoare o găsim la autorul T. Wagner, în manualul *Formarea inovatorilor*: „Sistemul nostru de educație are de dus la bun sfârșit o sarcină „de conservare”, în esență - și anume păstrarea și transferarea „capitalului” de cunoștințe către următoarea generație. Cunoștințele sunt de asemenea vitale și pentru a face *inovări*. E nevoie de o bază informațională pentru a înțelege ce poate și trebuie să fie îmbunătățit sau schimbat. Și, totuși, o problemă cu această abordare tradițională a procesului învățării este că modul în care se predă conținutul academic este deseori complet neinspirat. Adică, învățătorul oferă elevilor sarcini cu conținut preponderent bazat pe simplă memorare, iar pe parcurs li se oferă elevilor prea puține ocazii de a adresa întrebări sau de a descoperi singuri ceva. Anume aceste două lucruri - *puține ocazii de*

a adresa întrebări sau de a descoperi singuri ceva – esențiale pentru a practica *inovarea învățării* [13, p.284].

Punctul de vedere esențial aici este că *educația pentru inovare* trebuie construită în mod conștient și trebuie să cultive aptitudinile pentru colaborare, cercetare multidisciplinară, încercări, erori și rectificări și crearea de noi idei, produse și servicii. Mai trebuie să includă și motivarea intrinsecă pentru joacă, pasiune și finalitate în învățare.

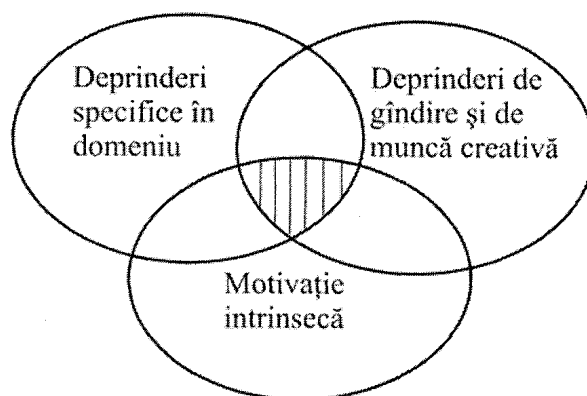
Am putea integra și promova ideea de **cultură a inovației** în școală, care să includă cele trei aspecte ale creativității menționate de T. Amabile - *expertiză, deprinderi de gândire creativă și motivare* - pe care le adaptăm ca modalitate de gândire și de dezvoltare a capacităților elevului inovator. Or, cultura dintr-o clasă sau dintr-o școală - valori, credințe, comportamente - circumscrie aceste trei aspecte ale inovării și influențează profund modul în care se dobândesc expertiza și deprinderile de gândire creativă și modul în care se dezvoltă motivarea.

Luând în calcul ideea de cultură, iată cum ar arăta cadrul revizuit în care se face dezvoltarea capacităților elevilor de a deveni inovatori:

Figura 1. Strategia de dezvoltare a capacităților elevilor de a deveni inovatori [13, p.99].

În cultura noastră, apreciază T. Amabile, se acordă o atenție deosebită inteligenței, talentului, abilităților și perseverenței în muncă; desigur, toate, aspecte importante pentru viața și activitatea noastră. Dar ele nu reprezintă decât două treimi din rețeta creativității (cum se exprimă autoarea); ultima treime este motivația intrinsecă; iar motivația intrinsecă nu este un lucru miraculos; ea este evidentă în interesele copilului și se exprimă natural în comportamentul obișnuit. Așa încât, conchide T. Amabile, în ajutorul dat elevilor pentru a deveni cât mai creativi nu este de ajuns să le formăm deprinderile și să le dăm posibilitatea de a-și dezvolta talentele. Și nu este suficient nici să le formăm deprinderi bune de lucru. Dar, este absolut necesar să-i ajutăm să identifice locul în care se suprapun interesele și deprinderile, adică „intersecția creativității”:

Figura 2. Exprimarea motivației intrinseci în interesele, în comportamentul elevului [1, p.250]

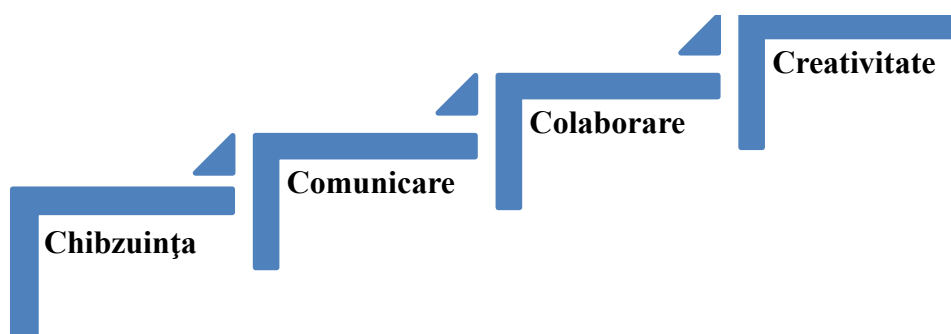
O analiză recentă a modului în care învățăm a identificat trei faze importante de trecere de la nivelul de debutant la cel de apt și, apoi, la cel de expert, după cum urmează:

1. Elevii vin la lecții cu preconcepții despre cum funcționează lumea și învățătorii trebuie să lucreze asupra acestor înțelegeri inițiale; în caz contrar, elevii ar putea să nu reușească să înțeleagă conceptele și informațiile noi.
2. Pentru ca învățătorii să dezvolte abilitățile elevilor, aceștia trebuie să aibă o bază profundă de cunoștințe factuale, să înțeleagă ideile în contextul unui cadru conceptual și să organizeze cunoștințele într-un mod care să faciliteze accesarea și aplicarea lor.
3. Abordare metacognitivă a instruirii plecând de la aceste competențe poate ajuta elevii să preia controlul asupra propriei învățări prin definirea obiectivelor de învățare și monitorizarea progresului lor în atingerea acestor obiective [6, p.198].

Din cele menționate, deducem faptul că învățarea este fondată pe înțelegerea bagajului cu care elevii încep, apoi prin echilibrarea cunoașterii de suprafață și de profunzime și, în final, prin sprijinirea elevilor să preia mai mult control asupra propriei învățări. Aceste trei principii înseamnă că învățarea necesită o implicare activă a celui care învață; învățarea este în primul rând o activitate socială; cunoștințele noi sunt construite pe baza a ce este deja înțeles și știut, iar învățarea se dezvoltă prin abordarea de strategii eficiente și flexibile care ne ajută să înțelegem, gândim, memorizăm și problematizăm. Elevii trebuie instruiți cum să-și planifice și monitorizeze propria învățare, cum să-și stabilească propriul set de obiective educaționale și cum să-și corecteze erorile.

Scopul „formativ” al oricărui set de lecții este de a aduce elevul la nivelul în care poate să dobândească acea competență de a se autoinstrui în ceea ce privește *conținutul și înțelegerea* - adică, *a-și autoregla propria învățare*. Aceasta presupune susținerea elevilor în dezvoltarea de multiple strategii de învățare și în conștientizarea faptului că ei trebuie să investească în practica deliberată și în concentrarea pe învățare. Aceasta solicită utilizarea de strategii de învățare pentru a progresa de la cunoașterea de suprafață la cea profundă; este nevoie de asistență. În consecință, transmiterea învățăturii este activitatea de bază a cadrelor didactice. Dacă profesorii nu stăpânesc această aptitudine, celelalte prea puțin mai contează. Cercetarea lui Hattie confirmă că nu există o strategie unică de educare pe care învățătorii s-o folosească, ci, mai curând, o mare varietate de practici și activități recunoscute, pe care aceștia le pot utiliza în scopul îmbunătățirii procesului de instruire a elevilor.

Într-un document elaborat de *National Education Association (NEA)*, este prevăzut un obiectiv ce include un set de competențe deosebit de relevant - „Pregătirea elevilor din secolul XXI pentru o societate globală: ghidul educatorului conform celor „**Patru C**”. Competențele la care face referire documentul sunt: *chibzuință, comunicarea, colaborarea și creativitatea*, conform figurii 3.

Figura 3. Ghidul educatorului conform celor „Patru C” (competențe) [11, p.66]

- *Chibzuința* sau, altfel spus, *gândirea critică* se referă la abilitățile de argumentare, analizare, sintetizare, interpretare și reflectare.
- *Comunicarea* implică exprimarea clară a ideilor, precum și ascultarea activă. Totodată, ea include abilitatea de a comunica într-o varietate de contexte, folosind diferite tehnologii.
- *Colaborarea* este descrisă ca o abilitate de a lucra cu alții, de a fi flexibil în grupuri și de a împărtăși cu ceilalți responsabilitatea în calitate de membru al echipei.
- *Creativitatea* se referă la abilitatea de a dezvolta noi idei și de a implementa concepte sau strategii inovatoare.

Activitatea de predare eficientă poate lua diferite forme și poate reflecta diferite stiluri și personalități, în funcție de învățător. Evidențiez câteva aspecte ale instruirii pe care, noi învățătorii trebuie să le avem în vedere atunci când planificăm lecțiile propriu-zise. Ar fi bine să ne adresăm următoarele întrebări:

- *Care sunt cele mai eficiente strategii pentru predarea conținutului?*
- *Care activități de învățare vor stimula cea mai profundă implicare a elevului?*
- *Care sunt resursele necesare pentru a reuși în acest demers?*
- *Ce voi face în cazul elevilor care finalizează activitatea mai devreme?*

Pentru învățători, provocarea este de a explora direcții de integrare a acestor abilități în lecțiile lor și de a încorpora activități care să încurajeze dezvoltarea lor.

Concluzii

1. În concluzie, cum afirmă și profesorul George Hein, „cei care învață, construiesc cunoașterea pentru ei înșiși; fiecare elev construiește înțelesul în mod individual (și social), în ritmul în care învață. A construi înțelesuri înseamnă a învăța inovator.
2. În calitate de tendință, consemnăm găsirea unor metode inovatoare de formare/perfecționare a învățătorilor, cu accent evident pe implicarea personală, pe participarea autentică la procesul propriei formări, pe formarea auto-inițiată asistată de factori competenți.

Bibliografie:

1. ALBU, G. *O psihologie a educației*. Iași: Institutul European, 2005. 399 p. ISBN 973-611-331-0.
2. CHINĂ, R. *Managementul inovării în educație: note de curs*. București: Pro Universitaria, 2015. 125 p. ISBN 978-606-26-0472-1.
3. CRISTEA, G. *Managementul lecției*. Ed. a 3-a. București: EDP. 2008. 212 p. ISBN 978-973-30-2342-5.
4. CURY, A. *Părinți străluciți, profesori fascinanți*. București: For You, 2018. 208 p. ISBN: 978-606-639-248-8.
5. DE BONO, E. *Gândirea laterală*. Ed. a 4-a. București: Curtea Veche Publishing, 2018. 335 p. ISBN 978-606-44-0166-3.
6. HATTIE, J. *Învățarea vizibilă: ghid pentru profesori*. București: Trei. 2014. 408 p. ISBN 978-606-719-058-8.

7. MACIUC, I. *Formarea formatorilor. Modele alternative și programe modulare*. București: EDP. 1998. 227 p. 973-30-5551-4.
8. PÂNIȘOARĂ, G. *Psihologia învățării. Cum învață copiii și adulții?* Iași: Polirom, 2005, 294 p. ISBN 978-973-46-7701-6
9. ROCO, M. *Creativitate și inteligență emoțională*. Iași: Polirom, 2004. 245 p. ISBN 973-681-630-3.
10. STANCIU. Gh. *Școala și pedagogia în secolul XX*. București: EDP. 1983.
11. STEELE, D. *Profesorul desăvârșit. Cum să înțelegi cele trei dimensiuni care definesc profesoratul eficient*. Pitești: Paralela 45, 2023. 177 p. ISBN 978-973-47-3996-7.
12. ȘOVA, T., RUSOV, V., COTOS, L. *Managementul inovațiilor în educație: Ghid metodic pentru cadrele manageriale și didactice*. Bălți: Tip. din Bălți. 2019. 100 p. ISBN 978-9975-3369-6-3.
13. WAGNER, T. *Formarea inovatorilor. Cum crești tineri care vor schimba lumea de mâine*. București: Trei. 2014. 350 p. ISBN 978-606-719-144-8.
14. *15 Metode de predare inovatoare cu ghid și exemple*. Accesat: 04.09.2024. Disponibil: <https://ahaslides.com/ro/blog/15-innovative-teaching-methods/>.